CZU: 343.222:343.62(478) **DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12084235**

ASPECTE DIN JURISPRUDENȚA NAȚIONALĂ PRIVIND RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU VĂTĂMAREA FĂTULUI

Balcan Silvia

doctorandă, Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0002-8755-705X

The purpose of the present investigation is to analyze problems related to the application of the in force legislation, especially for the qualification of harmful acts according to the norms of article 213 of the Criminal Code of the Republic of Moldova, in cases of aggression against the fetus. However, in separate cases in judicial practice, the courts perceive the fetus as a part of the maternal body, or in other cases, as a distinct person, considering it to be victim of crime, although it is not considered to be a person, for the purposes of national law and, respectively, it cannot have the status of a patient.

Keywords: *fetus, intrauterine life, fetal death, right to life.*

Dreptul la viaţă este unul din drepturile fundamentale ale fiinţei umane garantat atât la nivel naţional, cât şi internaţionale prin multiple mecanisme şi instrumente juridice, or acest drept stă la baza tuturor drepturilor omului.

Într-o publicare ştiinţifică anterioară [1] am argumentat necesitatea protecţiei dreptului la viaţa a fiinţei umane încă de la primele etape de dezvoltare a sa, adică din perioada dezvoltării intrauterine, reieşind din faptul că, în Republica Moldova protecţia acestui drept esenţial şi firesc pentru persoană porneşte din momentul naşterii, ceea ce considerăm a fi o carenţă legislativă vizavi de acoperirea juridică suficientă, în special prin norme juridico-penale distincte, la fel cum regăsim în legislaţiile altor state.

Deşi, anterior, în cadrul altor studii ştiinţifice am argumentat din ce cauză considerăm că, în cazul vătămării sau decesului fătului sunt inaplicabile prevederile art. 159 din Cod penal şi articolul 213 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare CP RM) [2], studierea unor cauze penale aferent malpraxisului medical ne-a permis a identifica unele hotărâri ale instanţelor de judecată pronunţate în privinţa medicilor sau alţi lucrători medicali, care prin încălcarea din neglijenţă a metodelor de acordare a asistenţei medicale femeilor însărcinate au cauzat vătămări fătului sau chiar decesul acestuia. Statutul acordat fătului este unul neuniform în cauzele ce urmează să le analizăm, iar acest fapt se datorează lacunelor legislative naţionale aferent protecţiei vieţii intrauterine, care în ultima perioadă sunt subiectul multor abordări ştiinţifice.

Propun atenției o speță în care în rezultatul încălcărilor protocoalelor medicale admise de medicul obstetrician-ginecolog în procesul primirii nașterii, a intervenit decesul intrauterin al fătului: *N.M. a fost acuzată de faptul că, deținând diploma de studii superioare cu nr.x eliberată la 12.06.2009 de USMF „Nicolae Testemițianu” având specialitatea de medicină generală și fiind rezident cu specializarea „Obstetrică și Ginecologie” a aceleiași instituții, exercitând în baza ordinului nr.x, funcția de medic obstetric-ginecolog de urgență în secția de obstetrică și ginecologie al ..., amplasat în ..., iar la data de 13.07.2017, fiind în sala de naștere a instituției respective în procesul primirii nașterii de la ..., contrar prevederilor Legii nr.264 din 27.10.2005 „cu privire la exercitarea profesiunii de medic” art. 8 alin. (2) lit. d) în care este stipulat, că „nu poate exercita profesiunea de medic persoana care nu deține diplomă de licență la specializare sau certificat de absolvire a internaturii, rezidențiatului sau secundariatului clinic”, art. 17 alin. (1) a același Legi în care este stipulat, că „medicul este obligat: a) să respecte cu strictețe drepturile și interesele legitime ale pacientului; i) să cunoască și să exercite în permanență atribuțiile de serviciu; k) să informeze pacientul direct sau prin intermediul reprezentanților legali ori al rudelor lui apropiate despre starea sănătății acestuia”, contrar prevederilor regulamentului „cu privire la studiile postuniversitare de rezidențiat” aprobat prin ordinul Ministrului Sănătății nr.135-p & 17 din 26.09.2011 prin care medicii rezidenți au dreptul să fie angajați la muncă prin cumul în activitatea curativă la inițiativa conducătorilor instituțiilor medico-sanitare publice, a încălcat din neglijență regulile și metodele de acordare a asistenței medicale stipulate în protocolul clinic standardizat „prezentația pelviană a fătului” și anume în timpul primirii nașterii ... la 13.07.2013 în perioada de timp de la orele 02:10 până la 04:10 nu a monitorizat corespunzător starea fătului cardiotahograma în rezultatul, căreia nu a fost diagnosticat începutul hipoxemii intrauterine a fătului, nu a întreprins măsuri urgente de tratament a acestei stări sau a finisa urgent nașterea, iar diagnosticarea oportună a debutului hipoxiei acute a fătului putea sta la baza deciziei necesității de finisare a nașterii prin operație cezariană. Încălcările admise de către N.M. au adus la decesul intrauterin al fătului la parturienta ..., din cauza hipoxiei acute intrauterine a fătului cu aspirația cu lichid amniotic* [3].

Potrivit actului de acuzare și hotărârilor judecătorești, acțiunile N.M. au fost încadrate juridic în baza art. 213 lit. a) CP RM, adică încălcarea din neglijență de către medic a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, dacă aceasta a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale. Instanța de judecată a decis a o achita pe N.M. „*de sub învinuirea în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 213 lit. a) Cod penal, din motiv că nu s-a constatat*

existența faptei infracțiunii”.

Sunt de acord cu decizia instanței de fond de a o achita pe N.M., nu și cu motivele care au fost invocate de instanță în argumentarea soluției adoptate. La fel, consider neîntemeiate și decizia instanței de apel și ulterior de recurs, prin care s-a decis ca N.M. să fie recunoscută vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 213 lit. a) CP RM, cu încetarea procesului penal din motivul intervenirii termenului de prescripție, deoarece victima acestei infracțiuni urmează a fi tratată conform Legii 263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului (în continuare Legea 263/2005) [4], ca fiind consumator al serviciilor de sănătate, adică persoana care necesită, utilizează sau solicită servicii de sănătate, indiferent de starea sa, sau care participă benevol, în calitate de subiect uman la cercetările biomedicale, mai exact-victimă nu poate fi orice persoană, ci doar cea care are calitatea specială de pacient, însă în speța dată, ca parte vătămată a intervenit parturienta, la care nemijlocit nu au fost identificate consecințe prevăzute de norma penală de la art. 213 CP RM. În concluzie N.M. urma a fi achitată, ceea ce ar fi dus la reabilitarea acesteia. Încetarea procesului penal în privința N.M. din motivul intervenirii prescripției, deși a absolvit-o de executarea pedepsei penale și complimentare, nu a avut un asemenea efect.

Un interes pentru prezentul studiu consider îl prezintă și următoarea speță: *N.A. activând în baza Ordinului nr.x in calitate de medic obstetrician ginecolog în Secția Maternitate a IMSP SR ..., la data de 18.03.2020, ora 08:00 minute, a început serviciul in calitate de medic obstetrician ginecolog, fiind responsabil conform Fișei postului de corectitudinea și calitatea serviciilor obstetricale, a preluat gravida P.A., spitalizată la aceeași dată. Astfel, în aceeași zi, la ora 14:.20 min., N.A., fiind în sala de naștere a instituției respective, în procesul primirii nașterii gravidei P.A., când au apărut simptome de suferință fetală intrauterină, pe fundal de nedeschidere completă a colului vaginal și poziționare înaltă a părții prezentate a fătului, contrar p. C2.1. al Protocolului clinic standardizat „Vacuum - extracția fătului”, manifestând neglijență față de regulile și metodele de acordare a asistenței medicale, eronat a luat decizia de soluționare a nașterii prin aplicarea ventuzei, fiind efectuate 4 tracțiuni în acest sens, fapt care a condiționat traumatizarea căilor de naștere și a fătului, ulterior complicată cu hemoragia postnatală și șoc posthemoragic grav, care potrivit raportului de expertiză judiciară nr.x se califică ca vătămare corporală gravă, periculoasă pentru viață.*

În consecință, din cauza faptelor ilegale și a urmărilor indicate mai sus, la data de 9.03.2020, a fost efectuată intervenția chirurgicală în cadrul căreia a fost

înlăturat uterul împreună cu colul uterin pacientei P.A.[5].

Cauza penală de acuzare a N.A. a fost examinată, urmare a cererii inculpatei în cadrul ședinței preliminare, în baza probelor administrate în faza de urmărire penală, în conformitate cu prevederile art. 364[1] Cod de procedură penală a Republicii Moldova (în continuare CPP RM) [6].

Se va reține că, deși potrivit declarațiilor părții vătămate P.A. „*naşterea a fost un adevărat calvar. A suferit mai multe traume, atât ea cât şi copilul său, care a primit mai multe hematoame la cap, din cauza vacuumului aplicat de medic şi a metodei alese de a naşte*”, în documentele prezentate comisiei de experți, potrivit sentinței „*se menționează prezența la copilul nou născut a cefalohematomului, dar fără descrierea lui amănunțită (localizarea, dimensiuni, aspectul macroscopic și palpator, etc*), ceea ce nu a permis efectuarea unei evaluări medico-legale obiective de către comisia de experți [5, p.9]. Consecvent, analizând conținutul acestei hotărâri judiciare, stabilim că, N.A. a suportat consecințe juridice, adică pedeapsa penală, doar pentru consecințele survenite urmare a încălcării metodelor de acordare a asistenței medicale în procesul de naștere a pacientei P.A., nu și pentru vătămarea fătului acesteia care la fel a fost supus unor agresiuni, iar consecințele acesteia, în mod sumar au fost menționate în documentele medicale, fapt care demonstrează că acesta nu a fost perceput ca o ființă umană distinctă, cu drepturi depline și egale ca și mama sa, astfel acestuia nefiindu-i recunoscut dreptul de a fi victimă a infracțiunii. În opinia noastră, experții în cazul în care și ar fi avut suficientă informație în documentele medicale aferent prezenței pe corpul copilului nou-născut a vătămărilor corporale, considerăm că, ar fi avut dificultăți aferent calificării lor, or acestea au fost produse intrauterin, iar Regulamentul privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății [7], stabilește criteriile medico-legale pentru determinarea gravității vătămării integrității corporale sau sănătății persoanei, însă în Republica Moldova după cum am menționat fătul, nu este identificat ca o ființei umană/persoană într-o etapă incipientă de dezvoltare, distinctă cu un ADN [8, p.28] separat de cel al părinților, ci ca un produs al concepției, indivizibil de corpul matern.

În alt context, vom enunța o cauză penală în care, fătului i-a fost acordat statut de victimă a infracțiunii prevăzute la art. 213 CP RM, deși acesta *de jure* nu avea statut de pacient în conformitate Legea 263/2005 : *C.A., activând în calitate de medic obstetrician-ginecolog al Centrului Perinatologie ..., angajat în instituția medicală nominalizată în baza ordinului nr.x, cu sarcina de bază conform funcției deținute „acordarea asistenței medicale specializate cu*

răspundere pentru corectitudinea diagnosticului și asistenței medicale”, în timpul nașterii parturientei B.M., internată în Centrul Perinatologie .., la 27 aprilie 2015, ora 12:20, cu diagnosticul de trimitere „sarcina 41 săptămâni prelungită” și transferată în sala de naștere pe data de 28 aprilie 2015, a admis încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, care s-a manifestat prin neîndeplinirea cerințelor expuse în Ghidurile B și C „peste 1-2 ore de absență a înaintării căpșorului fătului prin canalul de naștere (28 aprilie 2015 ora 15:30 – 17:30) a fost necesară rezolvarea situației prin activarea forțelor de contracție a uterului, profilaxia fătului, finisarea nașterii”, astfel, nu a diagnosticat prezentația posterioară bregnatică a căpșorului fătului, situație care a cauzat lipsa avansării fătului prin canalul de naștere, cu declanșarea hipoxiei progresante a fătului, diagnozată târziu, care este contraindicație pentru introducerea medicamentului „oxitocin” intravenos utilizat în cazul dat, din ce motiv manifestările clinice la copil (varianta posterioară de angajare a craniului fătului, lipsa mișcării lui prin canalul de naștere, suferința lui de hipoxie intrauterină progresată), consemnate la 28 aprilie 2015 între orele 19.00 - 20.00, au fost ca indicații pentru finisarea nașterii prin operație cezariană urgentă în scopul extragerii copilului viu, acțiunile întârziate, care au adus la hipoxia progresată intrauterină și decesul fătului, care conform raportului de expertiză nr. 182 din 11 august 2015, ținând cont de dezvoltarea sa, se considera viabil, iar în cazul în care nașterea avea loc mai înainte de extracția copilului prin operația cezariană, el rămânea viu [9].

Deși, instanța de fond l-a declarat culpabil pe C.A. de decesul intrauterin al fătului parturientei B.M. stabilindu-i pedeapsă penală, instanța de apel a admis apelul apărării și l-a achitat pe C.A. din motiv că, faptele nu au fost săvârșite de inculpat. Suntem de acord cu soluția instanței de apel pronunțată pe episodul privind decesul fătului cet. B.A., dar nu și cu temeiurile invocate de instanță, or în acest caz, urma a fi invocat temeiul „fapta nu întrunește elementele infracțiunii”, ce este prevăzut de pct. 3) art. 275 CPP RM [6]. Conform informației de pe portalul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, decizia instanței de apel, a fost ulterior casată de către instanța de recurs și C.A. a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 213 lit. b) CP RM, pentru încălcarea din neglijență a regulilor și metodelor de acordare a asistenței medicale, dacă aceasta a cauzat decesul pacientului, în cazul dat a fătului parturientei B.M. Această decizie, deși este irevocabilă o considerăm neconformă principiului legalității și generată de o lacună legislativă existentă și pe care am menționat-o nu doar în această investigație, dar și în alte publicații științifice.

Or, în acest articol, am reuşit să identificăm doar o parte din problemele care se identifică în practica judiciară aferent încadrării judiciare a actelor medicale în situaţii de malpraxis şi agresiuni asupra vieţii intrauterine soldate cu consecinţe nu doar în privinţa mamei în calitate de pacient, dar şi pentru fătul ei, care cu regret este eludat de protecţie legală prin norme penale în Republica Moldova.

În concluzie, apreciez ca fiind extrem de importantă încriminarea în norme penale prevăzute de legislaţia naţională a vătămării fătului produse în deosebi de către personalul medical, cu vinovăţie atât în timpul sarcinii, cât şi în timpul procesului propriu-zis de naştere. Totodată, considerăm oportun a fi revizuit şi conceptul de ”persoană”. O altă propunere *de lege ferenda* s-ar referi la noţiunea de ”vătămare corporală” folosită de către legiuitor, ce ar fi cu un sens diferit în cazul agresiunilor în privinţa fătului, inclusiv cu specificarea expresă a consecinţelor survenite în rezultatul vătămărilor produse.

Referinţe:

1. BALCAN, S. Recerinţa protecţiei vieţii intrauterine prin norme juridico-penale în Republica Moldova. În: Conferinţa "Infracţiunea – Răspunderea penală – Pedeapsa. Drept şi Criminologie", conferinţă ştiinţifică naţională". Ediţia I-a (Chişinău, Moldova, 25-26 martie 2021). p. 251-258. ISBN 978-9975-158-12-1.
2. Codul penal al Republicii Moldova, Legea nr. 985-XV din 18.04.2002. Republicat: În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74/195.
3. Decizia Colegiului penal al Curţii Supreme de Justiţie din 21.04.2021. Dosarul nr.1ra-559/21. [Accesat: 21.11.2023] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=18623
4. Legea 263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile şi responsabilităţile pacientului. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, Nr. 176-181 art. 867.
5. Sentinţa Judecătoriei Ungheni din 06.06.2023. Dosarul nr.1-350/2022. [Accesat:26.11.2023] Disponibil: https://jun.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/811b4c76-9cc2-4f91-877f-1d12e6fffdca
6. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Partea specială), Legea nr. 122-XV din 14.03.2003. Republicat: În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251/699.
7. Regulamentul privind aprecierea medico-legală a gravităţii vătămării integrităţii corporale sau sănătăţii, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 534 din 26.07.2023. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023, nr.

287-290/670.
8. Dicţionar Enciclopedic Britanica, Ed. De AGOSTINI, ISBN: 978-960-416-643-5, p.1390
9. Decizia Colegiului penal lărgit al Curţii Supreme de Justiţie din 29.01.2019. Dosarul nr. 1ra-37/2019. [Accesat: 26.11.2023] Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=13025